

Paradoks

V hipu, ko to pišemo, se bliža ameriška vesoljska sonda »Mariner IV« točki, s katere bo začela filmska kamera v njem snemati Marsovo površino in oddajati fotografije sprejemnim postajam na Zemlji. To je velikanski uspeh moderne znanosti in tehnike, s katerim bo morda vsaj delno razjasnjena skrivnost tega planeta — vprašanje, če je na njem življenje ali ne.

Istočasno pa prihajajo iz Vietnoma nove novice o divjih spopadih v tamkajšnji tropski džungli, o neusmiljenem pobijanju političnih nasprotnikov, o obglavljanju in javnih ustrelitvah, o streljanju talcev in bombardiranju ter požiganju z napalm bombami. Politični fanatizem in človeška primitivnost praznujeta orgije.

V tem je paradoks — v tej istočasnosti obojega. Kako je mogoče, da se na teleprinterjih menjavajo novice o poletu »Marinera IV« in o grozovitostih v Vietnamu? Po logiki razuma bi se moralo oboje dogajanje medsebojno izključevati: v svetu, kjer je znanost kot raziskovalni razum že tako napredovala, da lahko pošilja raziskovalne rakete proti drugim planetom, bi ne smelo biti več mesta za tako besnenje primitivnih ubijalskih instinktov, za tak zagrižen ideološki fanatizem, kot se izživlja v Vietnamu — in na žalost ne samo v Vietnamu; če pa je v tem nekaj naravnega in če je divjaško ubijanje iz ideoloških razlogov še nekaj normalnega za naš svet, potem je napredovanje moderne znanosti nekaj, česar si ni mogoče razložiti in kar je v nasprotju s tem svetom.

Kot razumni ljudje, ki poznamo zgodovino moderne znanosti in razvoj človeškega razuma in mišljenja skozi tisočletja, smo prepričani, da je dejanski paradoks v tem, da se v naši dobi ljudje še pobijajo med seboj iz političnega fanatizma in da so še dežele, v katerih ljudi zapirajo in obsojajo, ker si upajo misliti drugače kakor tisti, ki so na oblasti. To je dokaz, da miselni in moralni razvoj človeštva kot celote ne napreduje vštric z znanostjo. Lahko bi celo rekli, da postaja razdalja med njima vedno večja.

Eno glavnih teoretičnih spoznanj, do katerih je privedel razvoj človeške misli, iz katere se je rodila tudi moderna znanost, je prav v tem, da ni ene same »pravilne« politične in socialne ideologije, ki bi znala edina točno odgovoriti na vsa vprašanja človekove eksistence, ampak da izhaja ves napredek prav iz pluralizma idej, iz neprestanega, živega in plodnega medsebojnega prepletanja, vzpodbujanja, reagiranja in vplivanja, pa tudi izpodrivanja vsega tistega, kar se izkaže kot preživelo in ne vzdrži več kritike zdravega razuma. Ta idejni pluralizem je tudi edini v skladu s svetom »Vzhodov« in »Marinerev«, atomske sile in televizije, ki je premostila vse geografske razdalje med ljudmi. Zdaj gre za to, da se premoste tudi duhovne razdalje med njimi in da padejo vidni in

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sporazum o Vietnamu?

V južno-vzhodni Aziji postaja vojna vedno bolj zagrizena in obe strani v Vietnamu si nalagata vedno večje vojne napore. Hanojski tisk je naznanil, da se je prijavilo okrog 10 tisoč mladeničev za severnovietnamsko prostovoljsko brigado, ki bo »na prošnjo Vietkonga« v kratkem premeščena na bojišče v Južnem Vietnamu. Kitajska močno oborožuje otok Hainan v Kitajskem morju in izjavlja, da je pripravljena poseči v boj. Sovjetska zveza je podpisala s Severnim Vietnamom dodatno pogodbo, ki določa, da bo poslala v Severni Vietnam nadaljnjo gospodarsko in vojaško pomoč. Pa tudi Združene države so naznanile, da bo v prihodnjih dveh mesecih nadaljnjih 33 tisoč vojakov okrepilo ameriški kontingent v Južnem Vietnamu, tako da bo znašal okrog sto tisoč mož.

Vietnamska vojna se razteguje tudi na Laos. Laoška letala so bombardirala te dni severno-vietnamsko preskrbovalno kolono, namenjeno v Južni Vietnam, in to preko laoškega ozemlja, po cesti, ki je znana kot »Hočiminhova steza«. Od oktobra lanskega leta je izgubilo laoško letalstvo v takih akcijah šest letal in enako število pilotov.

HANOJ ODKLANJA POGAJANJA

Spričo vedno hujše nevarnosti, da se vojna v Vietnamu razširi, se množijo poskusi za sporazumno rešitev vietnamske krize. Britanski ministrski predsednik Wilson je naznanil v ponedeljek v spodnji zbornici, da bo skušal njegov poslanec v Hanoju, Davies, prepričati severno-vietnamske voditelje, naj pristanejo na sklicanje take konference, kot je bila ženevska leta 1954, na kateri so skušali rešiti vietnamsko krizo z ustanovitvijo dveh Vietnamov.

Z informativnimi razgovori za podobno pobudo je začel tudi tajnik Združenih narodov U Thant, medtem ko bo imel ameriški veleposlanik v Moskvi Harriman v kratkem vrsto poluradnih razgovorov z najvišjimi sovjetskimi voditelji o Vietnamu. Da je potrebno rešiti vietnamski spor politično in ne vojaško, je izjavil tudi ameriški predstavnik pri Združenih narodih Stevenson in izrekel željo, da bi zainteresirane države sprejele predlog ameriškega predsednika Johnsona o načrtu gospodarske pomoči južno vzhodni Aziji.

Toda medtem se je zvedelo, da Daviesovo poslanstvo miru v Hanoju ni imelo uspeha. Davies je že v torek odpotoval iz Hanoja in prispel v laoško prestolnico Vientiane, odkoder se je preko Bangkoka vrnil v London, kjer je že v sredo popoldne podal ministrskemu predsedniku poročilo o izidu svojega odposlanstva. Poročati ne bo imel nič veselega. Čeprav je pet dni čakal v Hanoju, ga nista hotela sprejeti ne predsednik Ho Či Minh, ne ministrski predsednik

Pham Van Dong, pa tudi noben drug visoki vladni predstavnik. To je tem bolj pomenljivo, ker velja Davies, za Ho Či Minhovega osebnega prijatelja in se je govorilo, da ima dobre zveze tudi z drugimi severnovietnamskimi uradnimi osebnostmi. Zato so tudi izbrali tega podtajnika v ministstvu za pokojnine in socialno skrbstvo, ki ni drugače nikaka diplomatska osebnost, za to delikatno diplomatsko poslanstvo v Severnem Vietnamu.

IDEOLOŠKI FANATIZEM

Neuspeh njegove misije — po tolikih drugih poskusih te vrste z raznih strani — dokazuje, da se vlada v Hanoju nikakor noče pogajati za mir v Južnem Vietnamu in da vztraja pri svoji zahtevi, da se morajo Američani prej umakniti iz Vietnoma, šele potem se lahko začnejo kakšna pogajanja. Seveda v tem primeru pogajanja dejansko sploh ne bi imela več nikakega pomena, kajti Južni Vietnam bi bil že v rokah Vietkonga in ta gotovo ne bi bil več pripravljen, da še deli oblast s komer koli ali da pristane na kake demokratične volitve.

Za zahodnega človeka, ki je navajen razglabljati po neki logiki in ki zato pri vsakem dozdevno neresljivem sporu vedno pomisli na kompromis, se zdi ta nepopustljivost ljudi, ki odločajo v Hanoju, skoro nerazumljiva, spričo vedno hujših ameriških bombardiranj Severnega Vietnoma in spriče dejstva, da si ni mogoče niti misliti, da bi mogli gverilci, čeprav ob pomoči severnovietnamskih čet, kdaj s silo izriniti Američane iz Južnega Vietnoma. To nepopustljivost si lahko razlagamo le s tem, da je Hanoj skalo trdno prepričan, da je samo njegovo stališče pravilno in da ne more biti glede tega nobenega kompromisa; še bolj verjetno pa je, da se skriva za to nepopustljivostjo precejšnja politična primitivnost, ki ne pozna dejanskega razmerja sil v svetu. In tej primitivnosti se pridružuje ideološki fanatizem, ki ne pozna kompromisa in hoče rešiti vse probleme s silo in na hitro, ne vedoč, da je možno napredovati v pogojih narodne neodvisnosti tudi z mirnim delom in z izobrazbo, in da je to edini resnični in trajni napredek.

SAMOAVEST GENERALOV

Slišijo se tudi glasovi, da v Hanoju ni stari Ho Či Minh tisti, ki odloča, ampak mladi generali in funkcionarji, ki so postali zelo samozavestni spričo dosedanjih uspehov.

Pri vsem tem je treba upoštevati, da stoji za Hanojem Peking, ki nima nikakega interesa, da pride do sporazumnega miru v Indokini, in katerega namen je končno gotovo ta, da napravi iz Indonezije svojo va-

(Nadaljevanje s 3. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 18. julija 1965, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojano; 10.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Kočica strica Toma«. Napisala Elizabeth Beecher-Stowe, dramatisirala Rita Mann, prevedla Desa Kraševc. Drugi del; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.30 »Belo in črno«. Posvetni intermezzo, napisala Ennio Emilij in Carlo de Incontrera, prevedel Martin Jevnikar. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.30 Popoldanski ples; 20.30 Iz slovenske folklorne - Lelja Rehar: »Uod vejancou, škrou jen mor«; 21.00 Izbrani odlomki iz oper skladateljev naše dežele.

• PONEDELJEK, 19. julija 1965, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Iz slovenske folklorne - Lelja Rehar: »Uod vejancou, škrou jen mor«; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.55 Slovenski solisti. Aci Bertonec. Ivo Petričič: Sonata za rog in klavir; 19.15 Kulturni zakladi naše dežele - Giovanni Comelli: »Arheološki muzeji«; 21.00 Ildebrando Pizzetti: »Umor v katedrali, opera v dveh dejanjih z medigro.

• TOREK, 20. julija 1965, ob: 11.45 Veseli motivi; 12.15 Naš vrt — pripravila Bogdana Černogaj; 18.30 Skladatelji naše dežele; 18.50 Baročna glasba; 19.15 »Današnje otroške igre: Razvedrila in zabave naših otrok. Pripravila Nerina Svab; 21.30 Humoreske preteklega stoletja - Carlo Dossi: »Ko se vname stari panj«.

• SREDA, 21. julija 1965, ob: 11.45 Ansambli Privitera in Ettore Righello; 12.00 Alessandro Manzoni - Zoročena: »Renza aretirajo«. Po prevodu Andreja Budala za radio priredil Martin Jevnikar. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Duhovna dediščina papeža Janeza XXIII. - Janez Belej: »Po stopinjah Dobrega pastirja — Janezova misijonska enciklika »Princips Pastorum« ter skrb za življenje vere«; 21.00 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.35) Knjižne novosti - Martin Jevnikar: »Eseji, študije in potopisi Frana Levca«.

• CETREK, 22. julija 1965, ob: 11.45 Italijanski pevci in ansambli; 12.15 Spoznavajmo Italijo - Bruno Nice: »Klima, vodovje in vegetacija«; 19.00 Violinske skladbe; 19.15 Radijska univerza - Guido Fassò: »Naravno pravo in zgodovina«; 21.00 »Otroci iz sodne palače«. Radijska drama, napisal Michel Cournot, prevedel Ivan Savli. Režira Jože Peterlin; 23.00 S XVII. festivala sodobne glasbe v Benetkah.

• PETEK, 23. julija 1965, ob: 11.45 Revija solstov; 12.15 Zenski tednik, pripravila Jadviga Komac; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Moderna smfonična glasba; 19.15 »Od Julijcev do Jadrana«: Pravljičje, pripovedke in legende. Pripravila Rado Bednarik; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik: Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Ideja miru - Vittorio Frosini: »Propaganda: literatura in politika«; 22.20 Jazz v Trstu.

• SOBOTA, 24. julija 1965, ob: 11.45 Pihalne godbe; 12.15 Največ, najvišje, najdlje — mozaik prvenstev in rekordov. Pripravil Dušan Pertot; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 16.00 Zgodbe prve svetovne vojne - Fran Saleški Finžgar: »Odhod na vojsko«; 17.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine; 18.30 Skladatelji jugoslovanskih narodov v izvedbi italijanskih orkestror; 19.15 Poletna srečanja — pripravila Saša Martelanc; 20.35 Teden v Italiji; 21.00 Alessandro Manzoni: Zoročena: »Renzova pot na Bergamaško«. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu; 21.45 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

18. julija, nedelja: Miroslav, Friderik
19. julija, ponedeljek: Vincenc, Zlata
20. julija, torek: Marijeta, Ceslav
21. julija, sredo: Zorka, Danica
22. julija, četrtek: Marija Magdalena
23. julija, petek: Branislav, Brana
24. julija, sobota: Kristina, Ina

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

„MARINER IV“ NA CILJU

V noči od srede na četrtek so v Washingtonu uradno naznanili, da je začela vesoljska sonda »Mariner IV« fotografirati planet Mars. NASA (Ameriška vesoljska ustanova) je javila ob 1.35 po srednjeevropskem času, da poteka vse normalno in da »Mariner IV« s svojo telekamero že snema površino Marsa. Vsaka fotografija bo zajela približno 200 kvadratnih kilometrov Marsove površine, in če bodo te fotografije tudi srečno prispale na Zemljo, bo to najbolj senzacionalni uspeh vseh dosedanjih vesoljskih raziskav.

V hipih fotografiranja je bil »Mariner IV« oddaljen od Marsove površine 9890 km

Slovensko gospodarstvo

Najnovejši statistični podatki o gospodarstvu Slovenije kažejo, da je izvoz v obdobju januar - maj letos znašal 20 milijard dinarjev, 19% več kot lani. Državni načrt za leto 1965 določa porast 12%. Napredek slovenskega izvoza pa gre le na račun industrije, ker je izvoz kmetijskih pridelkov nazadoval za 3%. Delež Slovenije v jugoslovanskem izvozu se je dvignil od 17 na 18,7%.

Proizvodnja slovenske industrije se je v obdobju januar - april dvignila povprečno za 8% in proizvodnih sredstev (strojev itd.) celo za 17%. Državni načrt določa 11% ter je slovenska industrija tako povprečno napredovala manj od državnega povprečja, delno zaradi zastarelosti strojev in tehnologije na splošno. V anketi je samo 21% tovarnih odgovorilo, da so imele v prvih mesecih letos na razpolago dovolj uvoženega reprodukcijskega materiala.

Investicije v Slovenijo so v prvih petih mesecih letos znašale 87,8 milijarde dinarjev ali 9% več kot lani v istem času. Državni načrt dopušča povišanje samo za 3%.

GDPRTEJ PREDORA POD MONTBLANCOM

Predsednik republike Saragat je odpotoval v Courmayeur, kjer bodo 19. t. m. uradno odprli predor pod Montblancem, skozi katerega pelja avto-cesta, ki bo zelo olajšala promet med evropskim severom in jugom.

Na slovesnosti ob odprtju predora se bo Saragat sestal z De Gaullem.

Paradoks

(Nadaljevanje s 1. strani)

nevidni kitajski zidovi med skupinami, narodi in življenjskimi koncepti.

Fanatizem je izraz nerazuma in nekulture, zato se mora čimprej umakniti iz sveta, v katerem predstavlja najhujšo oviro za zmago idejnega pluralizma in s tem napredka in človeškosti. Res je, da je fanatizem tudi izraz zla, izraz sovraštva v človeku, in da se bo zlo pač vse dotlej upiralo dobremu, dokler bo živel še kak človek na tej Zemlji. Toda to nas ne odvezuje od boja proti zlu in s tem boja proti fanatizmu, da ga čimbolj iztrebimo iz tega sveta in da ga skušamo vedno spet v kalu zadušiti, kadar bo pognal nove kalu. In jasno je, da smo dolžni trebiti fanatizem kot zli plevel, ki duši vse dobro in razumno, predvsem iz naših lastnih duš in src. Pctem se bomo lahko z iskrenim prepričanjem in s čisto vestjo zavzemali za to, da izgine tudi drugod in napravi prostor pravici do idejnega pluralizma in političnemu razumu.

in na fotografijah bi se morali opaziti vsi predmeti na Marsovi površini, večji od dveh kvadratnih kilometrov. Znanstveniki si obetajo od teh fotografij zelo veliko. Morda bodo razjasnile uganko, s katero se ukvarja znanost že celo stoletje, namreč če je na Marsu življenje oziroma če obstajajo pogoji za življenje — atmosfera, čeprav razredčena in voda. Skozi teleskope so mogli opaziti spreminjanje barve Marsovega površja, v skladu z njegovimi letnimi časi, po čemer sklepajo, da je na njem rastlinje, najbrž mahi in lišaji, kot v sibirskih tundrah. S tem ni izključeno, da je na njem tudi neko živalsko življenje, čeprav v najprimitivnejših oblikah. Toda tega »Mariner IV« še ne bo mogel ugotoviti.

Morda pa bo razkril skrivnost Marsovih »kanalov«, temnih ravnih prog, ki zelo spominjajo na prekope, zgrajene po razumnih bitjih. Ti kanali so vedno zelo razvzemali domišljijo zvezdoslovcev in pisateljev.

Ves svet trenutno še z napetostjo čaka, če bo »Mariner IV« srečno poslal na Zemljo vseh 21 fotografij, ali pa bo nastopila kaka okvara v elektronskih napravah, ki bo to onemogočila, saj so te zelo občutljive in so se lahko pokvarile že pri odstreli z Zemlje. Upajo, da bo srečno prispelo na Zemljo vsaj sedem ali osem posnetkov, ki jih bo oddajala sonda po sistemu točk.

PROTI PLEMENSKIM RAZLIKAM

Ameriški predsednik Johnson vztrajno nadaljuje svoja prizadevanja, da se odstrani plemenska mržnja, ki je že toliko škodo do prinesla ameriški politiki. Svoje namere tudi stvarno izvaja. Imenoval je črnca, majorja Hugh Robinsona za svojega vojaškega podsvetovavca. V ameriški zgodovini se je prvič zgodilo, da bi črnski častnik postal član vojaškega odseka v Beli hiši.

Poleg tega je Johnson imenoval diplomatinjo Patricijo Harris, ki je črnskega rodu, za ameriško poslanko v Luksemburgu.

UMRL JE ADLAI STEVENSON

V sredo popoldne je nenadno umrl v Londonu znani ameriški politik in diplomat Adlai Stevenson, veleposlanik Združenih držav pri Združenih narodih. Zadel ga je kap na ulici. V Londonu je bil na neuradnem obisku.

Stevenson je dvakrat kandidiral za predsednika Združenih držav za demokratsko stranko. Bil je eden najbolj simpatičnih in naprednih demokratskih politikov.

ZADEV A »TRABUCCHI«

Italijanski parlament bo prihodnje dni na skupnem zasedanju obeh zbornic obravnaval zadevo bivšega finančnega ministra, krščansko-demokratskega senatorja Trabucchia, ki je obtožen zlorabe uradne oblasti, ko je bil minister. Ta zadeva je povzročila veliko hrupa v italijanski javnosti in zlasti v političnih krogih, ker jo skušajo skrajne skupine izkoristiti tudi v političnem boju.

POMOČ PRIZADETIM PO ORKANU

Italijanski parlament je odobril vladni ukrep za pomoč prizadetim na ozemlju, kjer so divjali nedavni orkani in uničili pridelke. Letos bo dala država za to pomoč 13 milijard lir, nadaljnje zneske pa bo prispevala v prihodnjih letih za obnovitev uničenih poljedelskih kultur.

Kriza Evropske skupnosti

Organizacije Evropske skupnosti so še vedno v krizi, odkar se Francija noče več udeleževati zasedanja predstavništva Skupnega trga in sej drugih skupnih evropskih organov. V torek bi se bil moral sestati v Luksemburgu svet ministrov Skupnosti za premog in jeklo, toda ker ni bilo francoskega predstavnika, so sestanek odložili. Krožni predsednik, Italijan Scarlato, je predlagal, da bi ministri pismeno predložili in obravnavali razna stališča o vprašanih, ki so na dnevnem redu in katera bi bili morali obravnavati na tem sestanku. Datuma prihodnjega sestanka niso določili.

V Parizu je belgijski zunanji minister Spaak te dni po več kot enournem razgovoru s francoskim zunanjim ministrom Couve de Murvillom izjavil, da bo potrebno določeno razdobje dvostranskih razgovorov, da bo možno premagati krizo evropskih organizacij.

Vse pa kaže, da je De Gaulle vedno bolj odločen, iti po lastni poti v mednarodni politiki in da mu je pri tem obstoj združene Evrope napoti, ker ga ovira v njegovih odločitvah ter mu moti sanje o novi veličini Francije.

Sam o sebi

Hruščov je povedal, prijetno razpoložen, pri neki diplomatski večerji sledečo zgodbo: Neki Rus je dirjal skozi kremelske palače in kričal: »Hruščov je tepec, Hruščov je tepec.« Policija ga zgrabi in sodnija ga obsodi na triindvajset let zapor. Malo preveč za osebno žalitev, meni neki somiznik. Hruščov pa pojasni: »Tri leta so mu odmerili, ker je razžalil strankinega tajnika, dvajset let pa zato, ker je izdal državno tajnost.«

Sporazum o Vietnamu?

(Nadaljevanje s 1. strani)

zalsko državo, ali pa si jo celo priključi kot nekdanje »kitajsko ozemlje«, enako kot si je priključil Tibet.

SPORAZUM JE MALO VERJETEN

V tem zapletenem položaju, v katerem ima ubogi vietnamski narod čisto pasivno vlogo, le vlogo trpina, si je težko misliti, kako bi moglo priti do sporazumne rešitve. Edino upanje je v tem, da Sovjetska zveza izpodrine kitajski vpliv v Hanoju in pripravi Ho Či Minha do tega, da se bo začel pogajati — če mu bodo to dopustili njegovi generali, ki so vedno bolj pod vplivom Pekinga. Združene države skušajo ubrati zdaj to pot, kar dokazuje dejstvo, da je poslal predsednik Johnson v Moskvo svojega posebnega poslanca Harrimana, ki velja za zelo izkušenega diplomata. Zdi se, da tudi Sovjetska zveza ni nenaklonjena taki rešitvi, s katero bi napravila konec vojni v Južnovzhodni Aziji, ki nikakor ni v njenem interesu, ampak samo v interesu Kitajske in le moti njene odnose sožitja z Zahodom. Hkrati bi pa zadala s tem, da se ji posreči proti Kitajski doseči sporazumen mir v Vietnamu, hud udarec pekinškim fanatikom ter si spet zagotovila premočni vpliv v Hanoju in v ostalih azijskih komunističnih državah. Seveda mora pri tem paziti, da ohrani svoj ugled pred azijskimi narodi, da se ne bi zdelo, kot da baranta z Ameriko zanje. To bi skušal Peking takoj izkoristiti.

Trenutno je položaj torej tak in Harriman čaka v Moskvi, da pokažejo Rusi pripravljenost za pogajanja. Vprašanje pa je, če je sploh možna sporazumna rešitev v Vietnamu, kajti prihod vietkongovcev na

oblast, v kakršnikoli obliki, bi nujno pomenil njihovo zmago in s tem bi padla dežela skoraj gotovo pod kitajski vpliv. Zato ni upravičen prevelik optimizem glede pogajanj v Moskvi; bolj verjetno je, da se bodo boji v Vietnamu še zaostрили in da bosta obe strani še precej časa skušali izsiliti vojaško odločitev v svoj prid. To predvidevanje potrjuje pošiljanje severnovietnamskih vojaških enot v Južni Vietnam, pa tudi nova ameriška mobilizacija narodne garde ter potovanje obrambnega ministra Mc Namara v Saigon, kamor spremlja novega veleposlanika Cabot Lodgeja.

Iz delovanja deželne sveta

Deželni svet je zadnje dni razpravljal o dveh zakonskih osnutkih. Prvi se nanaša na nakup obveznic Zavoda za srednji kredit za Furlanijo po deželni upravi za vrednost 2 in pol milijard lir. Drugi zakonski osnutek zadeva ustanovitev zavoda za pospeševanje obrti v naši deželi Oba osnutka sta bila sprejeta z večino glasov.

Predstavnik Slov. skupnosti je glasoval za prvi zakon, ker gre za pospeševanje razvoja gospodarskega življenja v deželi in za odpravo razlik med gospodarsko razviti in nerazviti kraji. Pač pa se je vzdrževal glasovanja glede zakona o ustanovitvi Zavoda za pospeševanje obrti. Večina je namreč sklenila, da bo sedež zavoda v Vidmu. Temu se je uprla manjšina svetovavcev, izvoljena na Tržaškem in Goriškem, ki so hoteli, da bi bil sedež v Trstu v interesu tukajšnje obrti. To stališče je zavzel tudi dr. Škerk.

KDO SEM? — EDVARD KOCBEK

Komunisti pozabljajo, da enovitost stvariteljske dejavnosti ni uniformnost akcije in da celovitost človeškosti ni rezultat enega samega naprednega stališča. Ob njih je veliko ljudi, ki nimajo enake težnje po polni družbeni pravici, gospodarski in družbeni demokraciji, po koeksistenci in miru na svetu; ob njih je vrsta ljudi, ki na pereča vprašanja gledajo podobno kakor komunisti, pa jih hočejo doseči na druge načine, v skladu s svojo najglobljo in zakonito resnico. Do vseh teh ljudi so komunisti strastno nestrpni, ne morejo jih sprejeti v vsej odprtosti in pripravljenosti, do njih ne morejo dobiti svobodnega in enakopravnega razmerja, ne morejo jih imeti za zrele in enakovredne občane socialistične družbe. Do njih izvajajo poniževalno taktiko, po kateri naj zanimivi nekomunisti nastopajo le takrat in toliko, kolikor jim krepijo enoten kadrovske režim: prinašajo vnaprej določeno simetrijo, potrebno politično ali tehnično dopolnilo, zaželeno kulturno barvo ali strateško primeren zvok. Njihovo ravnanje je z ene strani izraz ujetosti v antikviran idejni monopolizem in družbeni ekskluzivizem, lasten predvsem makiavelizmu reakcionarnih sil, z druge strani pa je izraz aktivističnega egoizma in političnega konservativizma, to se pravi neavtentičnosti. Rajši se obdajajo z grozljivo mistiko o potencialnih sovražnikih in se zapirajo v subjektivizem svoje lastne izbranosti, znanstvenosti, razsvetljenosti in osebne nenadomestljivosti,

kakor da bi se odprli novim in pravim potrebam razvoja ter si med drugim ustvarili koeksistenco predvsem doma.

To se je pokazalo ob mojem primeru destitucije: namesto da bi me zadržali kot osvobodilnega in socialističnega partnerja v vsej moji intenzivni razvojnosti in se soočili z menoj na ustvarjalni ravnini, so to zahtevno in nujno naporno nalogo kratko in malo ukinitili in potlačili v literarno afero, se zatekli k mistifikaciji in k administrativnemu ukrepu, k prestižnemu ravnanju in k nesocialističnemu ponižanju. Šli so preko vseh kreativnih mogočosti in se ognili vsem skupne dolžnosti o počlovečevanju, predvsem pa se izneverili absolutni veri v prihodnost. Zameglili so razmerje med seboj in resnico in omajali trditve, da partijskost pomeni najvišjo mero človekove svobode v obsegu naravne in družbene resničnosti.

To so v zgodovini socializma sicer mimgredni pojavi, vendar se kar naprej ponavljajo nad novimi ljudmi in družbenimi pojavi. Tako nastaja kriza, ki prizadeva vse občane socializma. Prestiž, rutina in ekskluzivizem dobivajo vedno večjo premoč in vedno bolj ogražajo počlovečevalne procese. Nad marksizmom so neusmiljeno zavladale njegove lastne kategorije, predvsem najusodnejša teza o načelni nemoči zavesti spričo tako imenovanega primata snovne biti in njenega avtomatizma. Edina vez nove družbe postajata rastoči funkcionalizem in sla po dobri-

ku, produkcija in konzum. Občan vedno bolj trpi na popredmetenju in na neobvladljivem posnovljanju. Komunisti so si nabrali veliko tehničnega in družbeno praktičnega znanja, zato pa so usodno zanemarili človeški in medčloveški svet. V tem območju nastopajo deklarativno, ne pa z dejansko stvariteljsko potenco. Alienacija se začneja javljati v novih političnih in družbenih iluzijah in kompromisih, njeno nevarnost je treba sprejeti na znanje kot vedno obsežnejši boj subjekta zoper objekt. Ta boj je mogoč le kot priznavanje in spoznavanje človekove biti in notranjosti, kot neodložljivo spontano strukturiranje medčloveških odnosov, kot sintezo dveh socializacij, zunanje in notranje. Potrebno je torej dopustiti in gojiti spontano izražanje človekove biti, človekove intimne resnice, kajti človek je več od vsega na svetu. Potrebno je zaupati človekovemu ekstatičnemu izrazu, dati pravo mesto medčloveškemu dialogu, ki izraža spoznanja in jim hkrati ugovarja, in se opreti na stvariteljsko pomoč vseh živih občanov, da bi mogla družba tako postopoma in pametno ukinjati ideološko in sami sebi zadoščujočo vodilno plast. Vedno več je marksističnih mislecev, ki priznavajo, da marksizem sicer pozna družbo in naravo, človeka pa malo ali nič. Poljski sociolog Schaff določno poudarja, da marksizem boleha na manjkanju svoje antropologije. Velike ugotovitve meri v zapuščenega, izrazito nesocializiranega, pasiviziranega in neprepričanega občana, ki ni več sposoben radovednega, osebno odgovornega in vselega soustvarjanja zgodovine in družbe. (Dalje)

Tržaškega

S seje pokrajinskega sveta

Seja pokrajinskega sveta, ki je bila pretekli torek, je bila zelo živahna. V prvem delu so predsednik in odborniki odgovorili na razna vprašanja svetovalcev. Odbornik Fogher je v zvezi z vprašanjem vojaškega strelišča na Repentabru dejal, da je dobil od vojaškega poveljstva neugoden odgovor, da bi vsaj v poletnih mesecih prenehali z vojaškimi vajami na tem področju. Nato je odbornik za javna dela in kmetijstvo odgovoril na vprašanje svetovalcev Rudolfa (Slov. skupnost) in Collija (KPI) o pomoči kmetovalcem, ki so utrpeli škodo zaradi nedavne neurja. Odbornik Vignini je dejal, da se je že sestala svetovalska komisija za kmetijska vprašanja, ki je preučila ukrepe za pomoč prizadetim. Pokrajinski odbor je določil vsoto v pričakovanju ostalih prispevkov, ki jih bo nakazala vlada, dežela in druge javne ustanove.

Vse živahnijeje je postalo, ko je predsednik dr. Savona odgovoril na številna vprašanja v zvezi s prepovedjo odkritja miljskega spomenika padlim. Za uvod je predsednik podal kratek pregled dogodkov v zvezi s postavitvijo spomenika, nato pa je prebral zakone, s katerimi je oblast opravičila prepoved odkritja. Ker pa zakoni ne predvidevajo točnih določil je zdaj vsa zadeva na državnem svetu. V debato, ki je sledila, so posegli razni govorniki. Najprej je spregovoril Donadel (KPI), ki je poudaril, da je prepoved odkritja spomenika žalitev prebivalstva miljske občine in vseh padlih v antifašističnem odporu. Za njim se je oglasil svetovalec Jona (PLI), ki je pozval pokrajinsko upravo, da posreduje, da se spomenik ponovno zakrije do odločitve državnega sveta. Svetovalec Slovenske skupnosti Rudolf pa je med drugim dejal: »da vprašanje odkritja spomenika v Miljah ne zadeva samo prebivalstva miljske občine, pač pa vso slovensko manjšino in vse resnične demokrate in antifašiste. Prepoved odkritja nikakor ne bo pripomogla k izboljšanju odnosov med večino in manjšino na našem ozemlju, pač pa bo poostrila nerazumevanje med slovenskim in italijanskim prebivalstvom. Jasno je, da je oblast prepovedala odkritje spomenika samo zaradi dvojezičnega napisa, pri tem pa se je poslužila fašističnega zakona, kar grobo žali vse padle za svobodo. Dvojezični napis dokazuje, da na našem ozemlju živi slovenski živelj in prav to boli narodne nestrpnosti. Toda od skupnih 300 padlih, katerim je posvečen spomenik, je nad 180 žrtev slovenske narodnosti. Pravično je torej, da se jih spomnimo v jeziku, za katerega so — poleg ostalih svoboščin — žrtvovali svoja življenja.«

Svetovalec Rudolf je zaključil svoj govor, rekoč: »Tudi drugod v Italiji lahko beremo na spomenikih dvojezične napise, ki nikakor ne žalijo čustev večinskega naroda. Zakaj naj bi prav pri nas

slovenska beseda predstavljala žalitev za večino?«

O istem vprašanju sta nato spregovorila še Ruzzier za MSI in Pečenko za PSI.

Nato je odbornik Visintin odgovoril liberalnim svetovalcem glede namestitve Dušana Hreščaka pri pokrajinski upravi. Po dogovoru med sredinsko levimi strankami in Slovensko skupnostjo je pokrajinski odbor ustanovil urad za stike z javnostjo slovenske narodnosti.

V drugem delu seje je odbornik Dasovich obrazložil proračun, ki predvideva 490 milijonov primanjkljaja, za katerega bo uprava morala najeti posojilo. Odbornik je prikazal važnejše izdatke, ki predvidevajo predvsem popravilo in urejevanje cest z ustreznimi prometnimi znaki in napisi, ki bodo tudi v slovenščini. Proračun predvideva večje zneske za okrepitev dejavnosti tržaške univerze, izpopolnitev umobolnice, razširitev urada za stike z javnostjo, ker bo deloval poseben odsek za stike s slovenskimi strankami. Izdatki letošnjega proračuna so se zvišali tudi zaradi povečanja števila uslužbencev pri umobolnici, ki je doslej s skromnim osebjem komaj izvrševala svoje delovanje. Letos so sprejeli nadaljnjih 144 uslužbencev, da bi zagotovili boljšo funkcionalnost bolnice za živčne bolezni.

Nabrežina:

SEJA OBCINSKEGA SVETA

Na seji devinsko-nabrežinskega občinskega sveta, ki je bila v ponedeljek, 12. t. m., je župan D. Legiša obširno poročal o posredovanjih in prizadevanjih občinske uprave pri pristojnih uradih in ustanovah, da se čimprej priskoči na pomoč prebivalstvu, ki sta mu nevihta in toča prizadeli ogromno škodo. Da bi uprava dobila natančne podatke, je župan odredil, naj skupina občinskih uslužbencev obišče vse prizadete in jih povabi, da na posebnem obrazcu prijavijo škodo. Občinska uprava — je poudaril župan — ničesar ne obljublja, razen živega zanimanja in prizadevanja, da bi pristojne ustanove priskočile prizadetemu ljudstvu na pomoč. Občina je tudi naprosila finančno intendanco, naj prouči možnost, da se odpišejo davki. Župan je dalje sporočil, da je občinski odbor sklenil nakazati občinski podporni ustanovi 100 tisoč lir za prvo pomoč najrevnejšim družinam, ki so imele škodo od nevihte.

Pred obravnavo točk na dnevnem redu je župan izrazil željo, da bi s to sejo zaključili tudi redno spomladansko zasedanje občinskega sveta, čemur je pivotno nasprotovala komunistična skupina, češ da bi svet moral takoj razpravljati tudi o uporabi izkupička od prodaje jurskih zemljišč v Nabrežini in o najetju 50-milijonskega posojila za gradnjo ljudskih stanovanj. Z izkupičkom prodaje zemljišč naj bi zgradili v Nabrežini dom za kulturo in šport. Župan je o teh predlogih dejal, da jih vpiše na dnevni red,

vendar bo svet o tem razpravljaj na jenskem zasedanju, tudi zaradi tega ker predlagatelji niso natančno izdelali in dokumentirali svojih predlogov in je treba občinskemu odboru nuditi možnost, da vprašanje natančno prouči. Po teh izjavah je komunistična skupina umaknila svojo zahtevo.

Sledila je dolga razprava o vprašanjih redne uprave. Svet je soglasno odobril več desetnih sklepov prejšnje uprave. Od ostalih važnih sklepov omenjamo razpis natečaja za uradniško mesto in odobritev predloga občinskega odbora, naj se tudi prihodnje šolsko leto odpre slovenski otroški vrtec v Sestlanu.

RIKO PERTOT — OSEMDESETLETNIK

V nedeljo, 11. t. m., je obhajal 80-letnico rojstva g. Riko Pertot, znani prosvetni delavec iz Barkovelj pri Trstu. Slavljenec, ki ni znan samo v svojem rojstnem kraju, temveč daleč naokrog po vsej Primorski, je kljub častitljivi starosti še vedno poln življenja in zlasti ljubezni in predanosti našemu slovenskemu ljudstvu. V letih po prvi svetovni vojni je bil upravnik »Edinosti«, po zadnji vojni pa več let knjigovodja v slovenski tiskarni v ul. Sv. Frančiška v Trstu. Ves čas je zavzemal vodilna mesta v raznih prosvetnih in športnih društvih, zaradi česar je bil pod fašizmom hudo preganjan.

Uglednemu Slovincu ob tem lepem jubileju iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo let življenja in zdravja. Tem čestitkam in željam se iz srca pridružujeta tudi uredništvo in uprava Novega lista.

ČESTITKE

Dne 12. t. m. je diplomiral na fakulteti za naravoslovne vede, fiziko in matematiko tržaške univerze g. Pavel Zlohec. Pri prof. Zoldaniju je branil tezo o problemih projektiranja hitrih amplifikatorjev na transistorje in to z najlepšim uspehom. Naše priščne čestitke. Čestitajo mu tudi prijatelji.

Beneška Slovenija

St. Lenart:

NOVA MAŠA

V nedeljo je obhajala zopet ena izmed beneško-slovenskih župnij svoj največji praznik. Novo mašo je daroval g. Marino Qualizza, sin preprostih staršev iz Podutane. Zopet se je zbrala velika množica slovenskih duhovnikov in vernikov iz vseh sosednih krajev pri najstarejši farni cerkvi Beneške Slovenije, v St. Lenartu. Iz župnišča se je razvil dolg novomašni sprevod med zelenjem in pritrkavanjem v cerkev. Župnik iz Topolova, g. Jakulin, je imel slavnostni nagovor v obeh jezikih. Po cerkvenem obredu so se vsi navzoči udeležili »ofra« z obilnimi prispevki. Ti bodo tudi pripomogli, da bo novomašnik dokončal višje študije v Rimu in položil doktorske izpite. Na novomašno slavlje so prihiteli tudi gostje iz Gorice, duhovni sobratje iz Kobariškega kota in tudi skupina koroških študentov. Veselje je povzdignil tudi gospod Zdravko s svojimi verzmi.

Kot spomin na to novo mašo je napisal g. Cracina brošuro o verskih običajih naših ljudi, katero je posvetil novemu sobratu Qualizzi, kateremu voščijo domačini in znanci, da bi krepko ubiral stopinje po poteh svojega vzornika msgr. Trinka.

POGAJANJA ZA OBČINSKI ODBOR

V soboto so se zbrali zastopniki sredinsko-levih strank, in sicer krščansko demokratske, socialistične in socialno demokratske, k razgovoru za sestavo občinskih odborov v občinah, kjer je v veljavi poročni volilni red. Med te občine spadajo Gorica, Tržič, Gradež, Gradiška in Krmin. Za socialiste je bil navzoč pri pogajanjih tudi pokrajinski svetovavec Marko Waltritsch. Kljub večerni seji ni prišlo do zaključkov in je ibla seja prenešana na torek. Med drugim gre tudi za to, ali bo vključen v goriški občinski odbor tudi Slovenec dr. Sanzin, izvoljen na socialistični listi. Proti tej nameri je nastopil odvetnik Sfiligoj, ki je poslal »Piccolu« posebno izjavo, katero so objavili tudi nekateri drugi italijanski listi. V svoji izjavi napada socialne demokrate zaradi njih nasprotovanja do Slovencev in še posebej do njegove skupine SDZ. O socialistih pa pravi, da so nasprotni njegovi skupini zlasti slovenski titovci, ki so se vrinili v socialistično stranko. Njemu sicer da ni za to, nadaljuje svetovavec Sfiligoj, da bi prišel v občinski odbor osebno, ampak da hoče braniti ugled svoje skupine, ki da ima več naslovov kot titovci za vstop v občinski odbor. Zato da se »demokratski Slovenci odločno upirajo proti poskusom titovcev, da bi obnovili svoj stari način nasprotovanja proti vsemu, kar je demokratično slovensko.« Spominja tudi — to gre na naslov demokristjanov — da so njegovi prišasthi podprli pri političnih volitvah demokristjanske kandidate in da so ga zato titovci hudo napadali.

Pravi, da je A. Sfiligoj zadnje mesece prejšnje občinske uprave obrnil hrbet demokristjanom. Prav to dvolično nastopanje so mu ti zamerili in se gotovi krogi med demokristjani protivijo, da bi sprejeli njegovo ponujanje za vključitev njega ali katerega njegovih somišljenikov v občinski odbor.

Pogajanja med strankami se tudi v torek zvečer niso zaključila.

GOSPODARSKI POLOŽAJ IN STAVKE

Tajništvo socialno-demokratske sindikalne organizacije UIL je objavilo izjavo, v kateri opozarja na stvarnost gospodarskega položaja in na potrebo treznosti pri sindikalnih nastopih.

Po eni strani opozarja na potrebo, da vlada ne odlašja z izvajanjem programskih ukrepov gospodarske politike v korist povečanja proizvodnje in zaupanja gospodarskih krogov, a po drugi strani spominja tudi na odgovornost delavcev do javne blaginje. Stavke so sicer popolnoma zakonite orožje sindikalnega gibanja, vendar je treba pred uporabo orožja iskati možnosti za mirno poravnavo spora.

Trenutno je kočljiv sindikalni položaj zlasti pri državnih železnicah, pri državni električni družbi ENEL ter v kovinarstvu; delavstvo na teh sektorjih napoveduje stavke.

Podgora:

SOLE — TOVARNA

Če je kje potrebno, da se naša javnost zanima za življenje naših šol, je to zlasti v Podgori. Zato je potrebno, da se omeni tudi razstava ročnih izdelkov naših učencev in tudi malčkov iz otroškega vrtca.

Razstavo osnovne šole si je ogledalo dosti staršev in tudi drugih obiskovalcev. Kar občudovali so pletene in vezene izdelke

učenk ter iz lesenih plošč izrezljane hišice, mline in letala učencev.

Se večje veselje, čeprav s skromnejšimi izdelki, so pa zbudili najmlajši iz otroškega vrtca. Slovenski oddelek vrtca deluje komaj nekaj mesecev, a je že dokazal, kako je potreben za naše družine v Podgori. Upajmo, da bodo v jeseni pripeljali v ta vrtec svoje otroke tudi tisti slovenski starši, ki so doslej stali ob strani in se niso zavledli, da se začenja prava vzgoja in pouk slovenskega otroka že pri temeljih, to je v otroških vrtcih.

Ob tej priložnosti opozarjamo naše starše, da izvrše tudi drugo dolžnost, in sicer da vpišejo svoje otroke v I. razred slovenske enotne srednje šole v Gorici. Čas je do 25. julija.

Druga zadeva, ki skrbi podgorsko prebivalstvo so tkalne tovarne. Nevarnost nadaljnjih odpustov je sicer za sedaj odstranjena. Nastalo je pa vprašanje, kako zaposliti delavce iz tkalnice v Ronkah. Ta in podgorska tkalnica sta združeni v eno podjetje. V Ronkah bodo začasno, vsaj tako se upa, zaprli tovarno. Večino 173 uslužbencev in 6 uradnikov bodo morali zaposliti v Podgori.

OPOZORILO STARŠEM

Ponovno opozarjamo vse slovenske starše, da traja vpisovanje v I. razred enotne slovenske srednje šole v ulici Randaccio do 25. julija. Za vpis je potrebno predložiti: rojstni list, potrdilo o cepljenju koz in spričevalo o dovršenem 5. razredu osnovne šole.

Opozarjamo naše starše, naj čim prej izvršijo svojo dolžnost, zlasti, ker je večina otrok še v šoloobvezni starosti.

USODA PREDILNICE V RONKAH

Ravnateljstvo »Tržaške predilnice« v Gorici je glede odpustov in premestitev ter zaprtja tovarne v Ronkah sporočilo sindikatom naslednje:

124 delavk bodo premestili iz Ronk v Podgoro brez prekinitve delovnega odnosa. 32 delavcev bodo plačevali iz dopolnilne blagajne za tri mesece. Asistente, uradnike in uradnice, katerih je 16, pa bodo odpustili. Nobenega zagotovila ne morejo dati glede modernizacije in ponovnega odprtja obrata v Ronkah.

S sosednje strani:

MIREN

V nedeljo bodo obhajali v svetišču Zalostne Matere božje na Gradu pri Mirnu posebno slovesnost. Ob štirih popoldne bodo blagoslovili v veličastni baziliki velike nove orgle. Novi inštrument bo prikazal v vseh njegovih registrih ravnatelj stolnega kora v Ljubljani msgr. Venceslav Snoj. Prepevala bosta tudi oba cerkvena zbora iz Mirna. Ljubitelji cerkvene glasbe bodo prav gotovo prihiteli v obilnem številu k tej slovesnosti na starodavno božjo pot »pri sv. šten-gah«, katero je pred časom mojstrsko okrasil umetnik Tone Kralj.

Iz Goriške

Števerjan:

NOVI ŽUPAN

V soboto zvečer se je zbral novoizvoljeni občinski svet. Na dnevnem redu je imel volitve župana, dveh odbornikov in njunih namestnikov. Že pri prvem glasovanju je dobil Stanislav Klanjšček enajst glasov od petnajstih in je bil s tem izvoljen.

Novi župan je bil pri volitvah prvi na kandidatni listi števerjanske Kmečko-delavske zveze z znakom lipove vejice. Župan Klanjšček, ki ima 37 let, je kmetovavec z Valerišča. V občinskem svetu deluje že dvajset let. Zadnja štiri leta je imel tudi podžupansko mesto.

Z iste liste sta izvoljena za odbornika učitelja Ciril Terpin z Bukovja in Hadrijan Koršič s Sovence. Za njuna namestnika pa svetovavca Lojze Hlede in Armand Skok.

V pozdravnem govoru se je novi župan spomnil tudi svojega prednika, zaslužnega Hermenegilda Podveršiča. Omenil je, da je v dolgi dobi njegovega županovanja poskrbel občini javna dela v skupnem znesku sto milijonov lir, in to kljub težkemu občinskem gospodarskemu položaju. Za zasluge bo občina podelila bivšemu županu Podveršiču na javnem zboru zlato spominsko kolajno.

Od novega, pomlajenega županskega odbora pričakujejo števerjanci kar najbolj živahno delo v prid občinski skupnosti.

Zanimivo je tudi dejstvo, da se nahaja središče števerjanske občine v okrožju Valerišče - Bukovje. Tu imajo za zdaj še svoja sedeža obe prosvetni društvi; tu je tudi doma večina vodilnih občinskih mož. Obenem obratujejo tukaj boljše trgovine in gostinski obrati. Ko bo zgrajen prosvetni dom, se bo pa težišče premaknilo k cerkvi.

Standrež:

FARNI DOM — PRIDELKI

Izmed vasi goriške okolice spada tudi Standrež med tiste, ki ne morejo prav razviti prosvetne dejavnosti zaradi pomanjkanja kakega kulturnega doma.

Po skrbnem prizadevanju domačega župnika bo pa v tem oziru tudi nekoliko poskrbljeno. V nedeljo popoldne bo namreč odprta župnijska dvorana, kjer se bodo mogli trenutno zbirati vsaj otroci in mladina k pametni in poučni zabavi. Doslej so se le preveč potikali po trgu okoli cerkve in po cestah.

Naše kmete tarejo še razne skrbi, zlasti kako bo s pridelkom krompirja in druge vrtnine, katero rad napada koloradski hrošč. Pojavil se je že precej številno. Kmetijsko nadzorništvo pravi, da nima nobenih uspešnejših sredstev za pobijanje tega nevarnega škodljivca.

OTROCI NA POČITNICAH

Razne socialne ustanove v Gorici so poskrbele tudi letos za potrebne počitnice šolskih otrok ob morju ali v gorskem zraku. Skupine slovenskih šolarjev so odšle na počitnice, nekatere v Kanalsko dolino, druge pa na Gorenjsko v Žirovnico in Gorje pri Bledu. Večja skupina slovenskih otrok iz Goriške in Beneške Slovenije se je odpeljala v torek k morju na Savudrijski rtič, kjer bodo ostali tri tedne in se bodo okrepani vrtnili 2. avgusta domov.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Razstava Wernerja Berga

Italijansko-avstrijski krožek v Trstu je zaključil prvo leto svoje dejavnosti s samostojno razstavo znanega slikarja Wernerja Berga. Ta je razstavil 60 ksilografij, ki jih je napravil v razdobju od leta 1931 do leta 1964.

Werner Berg se je rodil pred 60 leti v Elberfeldu v Porenju v Nemčiji. Obiskoval je univerzo v Bonnu in na Dunaju, kjer je diplomiral leta 1927 iz političnih ved. Vendar ga je bolj mikala umetnost, katero je študiral prav tako na Dunaju in nato v Münchenu. Odločilno je vplival nanj njegov učitelj in prijatelj Emil Nolde, eden največjih nemških ekspresionistov. Toda v Nemčiji je prišel na oblast nacizem in ekspresionistična umetnost kot sploh vsaka avantgardistična umetnost je bila temu režimu trn v peti. Bergovo razstavo leta 1935 v Kölnu so dale oblasti zapreti in njegovo umetnost so javno zasmehovali kot primer umetniške degeneracije.

Nekateri slikarji, ki so bili v podobnem položaju, so se vdali in začeli slikati drugače, Berg pa se ni uklonil. Umaknil se je na samotno Rutarjevo kmetijo, ki si jo je kupil na južnem Koroški sredi slovenske okolice blizu meje z Jugoslavijo, in je začel samotarsko življenje kmeta in slikarja hkrati. Tako živi tudi še danes. Po delu na polju in v hlevu slika in riše ter razstavlja tudi na največjih evropskih razstavah, kot na primer v Benetkah, v Parizu in na grafični razstavi v Ljubljani, pa tudi v Tokiju in v drugih svetovnih velemedstvih. Dobil je med drugim slikarske nagrade »Albrecht Dürer« v Nürnbergu in »Theodor Körner« na Dunaju in še razne druge.

Bergova umetnost se odlikuje po čistem slogu in odlični tehniki. Vse svoje grafične slike tiska sam na roko brez preše in največ v desetih izvodih. Najrajši slika preproste slovenske kmete in kmetice iz okolice svoje kmetije, ljudi, ki sta jih preizkušala trdo delo in telesno trpljenje, a se na njihovih obrazih kljub temu zrcali mirna vera. Berg ljubi koroško slovensko kmečko ljudstvo in njegovo čudovito duhovnost, ki se izraža v naravni, netatralni pobožnosti. Religiozni življenjski čut se razodeva v Bergovih delih ne samo v tem, da rad slika kmete in kmetice zatopljene v molitev in molitvah, ki jih najde v starih ljudskih

tiskih in baročnih slikah, ampak tudi v njegovih delih, ki kažejo zaupni odnos med kmetom in njegovimi ponižnimi živalmi, ki mu pomagajo pri poljskem delu, ter odnos med kmetom in mirno ter nekoliko otožno naravo koroških dolin in planin. S temi motivi je Berg umiril silovitost in deformatorsko težnjo ekspresionizma.

Razstava je odprta v prostorih avstrijsko-italijanskega društva v ulici San Nicolò.

BOJ PROTI ŠUNDU

Dunajski nadškof kardinal König in 33 drugih uglednih osebnosti cerkvenega, političnega in gospodarskega življenja je podpisalo poziv avstrijske Katoliške akcije proti »nesnagi in šundu« v literaturi. Oglas poziva vse Avstrijce, ki se zavdajo svoje odgovornosti proti mladini, naj z bojkotom take literature zaustavijo vedno večji val šunda in moralne nesnage, ki kvari mladino.

Taka akcija bi bila potrebna v Italiji, a tudi v Sloveniji, kjer širijo tak umazan šund zlasti založbe z juga. In pri tem kvarijo tudi jezik mladini, ki te »napete« zgodbe požira.

NADALJEVANJE »BEN HURA«

Menda ne manjka v nobeni zasebni knjižnici svetovne književnosti znanega romana »Ben Hur« Lewisa Wallacea, ki se konča s križanjem Kristusa. Sedaj je spisal Roger Bourgeon nadaljevanje tega romana z naslovom »Ben Hur in njegov sin«, ki opisuje usodo Ben Hura, njegovih pristašev in njegovega sina v prvi polovici prvega stoletja po Kristusu, ko so kristjane kruto preganjali, ko postane Rim žrtev plamenov in ko porušijo Rimljani Jeruzalem ter Vezuv uniči Pompeje. Roman je pester kaleidoskop pogumnih dejanj in nežnih ljubezenskih zgodb. Nova knjiga se mirno lahko meri s slavnim Wallaceovim delom.

Hrvaški pesniki v italijanščini

Založnik Vanni Scheiwiller v Milanu je pravkar izdal antologijo moderne hrvaške lirike v italijanskih prevodih, pod naslovom »Poeti croati moderni«. Uredil jo je Franjo Trogranič. Vanjo je zajel urednik hrvaško poezijo približno od leta 1914 do leta 1964.

Franjo Trogranič je napisal čedni knjigi uvodni esej, v katerem je orisal razvojne etape hrvaške poezije v zadnjem polstoletju, od takojmenovane »moderne« do sedanje mlade pesniške generacije. Urednik je uvrstil v zbirko tudi pesmi najboljših hrvaških begunskih pesnikov, ker upravičeno poudarja, da tudi njihova poezija spada v sodobno hrvaško poezijo in je celo tipična predstavica določenih bridkih izkušenj in čustev, na primer hrepenenja po izgubljeni in daljni domovini. Kdor more razumeti veličino njihove tragedije, v tem njihovem čustvovanju ne more videti pogrške, piše avtor esaja.

V antologiji je zastopanih blizu 30 pesnikov, vsak z največ šestimi ali sedmimi pesmimi. Najboljšeje so zastopani Vladimir Vidrič, Tin Ujevič, Gustav Krklec, Dobriša Cesarić in Dragutin Tadijanović.

KNJIGA V VSAKEM ŽEPU

Zadnje mesece so se italijanske književne založbe odločile, da vržejo na trg kakovostne izdaje izbranih pisateljev, dosegljive za vsak žep. Začela je založba Mondadori, kateri sta sledili takoj še knjižni podjetji Garzanti in Sansoni.

Podoben pojav smo že imeli z izdajami »BUR« založbe Rizzoli. Razlika je pa ta, da je Rizzoli izdajal po večini starejše klasike, ki so zajeli le gotovo izobraženo plast občinstva, medtem ko so te nove izdaje namenjene širšemu krogu bralcev. Cena je nizka, po 350 lir za izvod; oprema okusna in vsebina zajeta iz del sodobnih vrhunskih pisateljev. Nove izdaje imajo tudi namen izpodrinuti s trga omladno žolto in spolno literaturo ter dvigniti književni okus širokih množic.

Poskus je moralno in gospodarsko dosegel popoln uspeh.

Mojstri sodobne literature

Marcel Proust (1871-1922)

Vidna ustvarjalna poteza novejša francoske literature je humanistični in senzualistični intelektualizem, katerega pomembnejša upodobljevalca sta bila Valéry in Gide. Vendar pomeni ustvarjalni vrh sodobne francoske literature ime, ki je dalj časa stalo v senci raziskav modernih literarnih zgodovinarjev. Gre za Marcela Prousta, ki je v 24 bolniških letih, prikoval na posteljo, s katero se je vzdignil le v redkih nočnih urah, ko je bolezen nekoliko popustila, napisal obsežen roman »A la recherche du temps perdu« (Iskanje izgubljenega časa).

Ta roman v sedmih delih, katerega prvi del »V Swannovem svetu« smo dobili v slovenskem prevodu — Radojka Vrančič — vendarle vsaj ob petdesetletnici originala leta 1963, je na eni strani trpka podoba eksistencialno ogroženega človeka, na drugi strani pa je vizija čudovite lepote, ena sama metafora človekovega hrepenenja po nedosegljivih svetovih, po otroštvu, po resnični veliki ljubezni, po tistem, česar tu ne boš nikoli okusil. Nekdanje realistično-naturalistično pripovedništvo, na katerega smo opozorili že v prejšnjem sestavku o Jamesu Joyceju in katero se pri Slovencih po medigri moderne in ekspresionizma razen redkih izjem, ki jih predstavlja del kroga nekdanjih perspektiv, Edvard Kocbek, Jože Udovič in še nekateri redkejši in tudi mlajši posamezniki, še vedno drži nad vodo, je v obsežnem Proustovem opusu doživelo učinkovit preobrat v smeri hipersenzitivnih analiz duhovnih pokrajin. Proustov svet je v filmski govorici zapisano poročilo o v glavnem že kar nerazumljivih procesih podzavestnih predstav in asociacij. Ne gre toliko za analizo vzrokov in posledic človeškega iskanja in nehanja, temveč za »vizije tisočih zavestnih in podzavestnih procesov, iz katerih ob najmanjšem vzgibu zrastejo obsežne misli, katerih večna igra so ljudje, tipi, razredi in časi v trajni spremembi« (Robert Lavalette).

Proustu so velikokrat očitali popolno brezbržnost do moralnih in etičnih vprašanj. Vendar bi želel pristaviti, da je svet, kakršnega nam poda-

ja Proust, svet čiste otroške duše, ki so ji tuji problemi odraslih. V tej smeri bi bilo treba tudi vrednotiti problem Proustove morale. Proust ne more biti nemoralen, zakaj lepota ni to nikoli lepota v rajskem otroštvu. Esaj o Proustu je napisala v slovenščini Marjeta Pirjevec (Sodobnost 1964).

Lev Detela

POSKODOVANA CERKVICA V STARIH MILJAH

Zadnji orkan je hudo prizadel tudi cerkvico na Starih Miljah. Cerkev je poškodovana na več krajih, tako da so v veliki nevarnosti starodavne dragocene freske v njej. Ker je orkan razkril in razdejal na več kajih streho, je nalive poplavljal cerkev in napravil veliko škodo. Veter je podrl tudi nekaj cipres na pokopališču ob cerkvi.

Kot znano, je bila cerkvena v Starih Miljah, ena najstarejših cerkva na našem ozemlju, pred leti — še pod zavezniški — popolnoma prenovljena. Ta cerkvena velja za dragocen in redek spomenik romansko-bizantinske umetnosti ob gornjem Jadranu.

UMRL JE PESNIK VILLAROEEL

V Univerzitetni kliniki v Rimu je umrl v soboto zvečer ugledni italijanski pesnik Giuseppe Villaroel. V bolnišnico v Rimu so ga prepeljali šele nekaj ur prej iz bolnišnice v Pisi, kjer se je mudil zaradi podelitve pesniške nagrade »Pisa«. Bil je v nagradnem razsodišču. Vendar je moral že tam v bolnišnico.

Villaroel se je rodil leta 1889 v Catani in je bil po poklicu profesor za italijanski jezik in literaturo. Poleg pesmi je pisal tudi novele in izdal več knjig. Dvakrat je dobil najvišjo italijansko literarno nagrado in sicer leta 1929 in leta 1959.

V soboto je umrl v Parizu znani francoski pisatelj Jacques Audiberti. Doživel je 67 let. Ze dolgo je bil bolan. Pisal je romane, pesmi in gledališka dela.

† Zorko Jelinčič

Danes bodo položili k večnemu počitku na goriškem pokopališču znanega prosvetnega delavca Zorka Jelinčiča, ki je umrl po daljšem hiranju dne 13. t. m. v Trstu, star 65 let.

Pokojni Jelinčič je bil izredno blaga duša, nesebičen in silno delaven mož. Rojen je bil v učiteljski družini v Logu pod Mangartom. Po končani idrijski realki se je vpisal na filozofsko fakulteto ljubljanske univerze. Že takrat je razvil živahno delavnost v primorskih študentskih vrstah. Študije je nadaljeval v Padovi, a jih je moral prekiniti zaradi očetove smrti. Nato je več let deloval v Gorici pri prosvetnih društvih in knjižnih založbah. Ko so fašisti zatrli leta 1927 sleherni manjšinsko gibanje, je pokojni Jelinčič organiziral tajne organizacije za ohranitev slovenstva na naši zemlji. To narodno delovanje mu je prineslo obsodbo na dvajset let ječe. Odsedel jih je devet po raznih zaporih, nazadnje je moral v internacijo v Isernijo. Že bolan se je vrnil leta 1945 v Trst, kjer se je zopet vrgel v prosvetno delo. Svojih priljubljenih planin pa ni nikoli pozabil.

Zdaj počiva v njemu tako dragi goriški zemlji, kjer je užil toliko lepote in tudi bridkosti. Naj uživa večni mir! Ženi in družini izražamo globoko sočustvovanje!

GOSPODARSTVO

Reorganizacija jugoslovanskega gospodarstva

Tekoče leto je in bo zelo kritično za gospodarstvo Jugoslavije, ker je katastrofalna povodenj zalila široke, najbolj rodovitne in donosne planjave, zlasti v Vojvodini. Povzročeno škodo bo mogoče oceniti šele po odtoku voda: Šele takrat bo mogoče videti, koliko zemeljskih del je potrebnih za vzpostavitev prejšnjega stanja nasipov in njiv, koliko poslopij je uničenih ali močno poškodovanih, škodo v industriji in v obrti, živinoreji itd. Računati je treba z več desetini milijard škode. Poleg glavne povodnji ob Donavi, Dravi in Savi pa je bilo še mnogo druge škode, ki jo je povzročilo slabo vreme. In potem še huda rudniška nesreča v Kakanju itd. — Mogoče bo inozemstvo kaj priskočilo na pomoč.

—0—

V zgornjem naslovu pa ni mišljeno, kar je rečeno v prejšnjem odstavku, pač pa sta mišljeni ozdravljenje in reorganizacija celotnega jugoslovanskega gospodarstva, ki je nevarno bolno, v mnogih panogah popolnoma zavoženo, posebno v kmetijstvu. V kmetijstvu so jugoslovanski komunisti opičje sledili Stalinu, ki je privedel bogato agrarno Rusijo do sramote, da je 45 let po prevzemu oblasti po komunistih moledovala za kruh pri svojih največjih idejnih nasprotnikih. To bi se ne zgodilo, če bi Stalin in za njim njegovi posnemovalci upoštevali nauke in navodila Lenina, ki je učil, da se ne smejo kmetovalci siliti v zadrage, pač pa naj jih zadrage z očitnim dobičkom privabijo k pristopu. Ko bo videl kmet svojo korist v zadrugi, bo že pristopil vanjo. Če bi Stalin sledil temu Leninovemu nauku, oi ne bilo v Sov. zvezi prisilne kolektivizacije in ne bi pri tem izgubilo življenja več ljudi, kot bi jih štel 10 slovenskih narodov skupaj. V Rusiji se v glavah odgovornih ljudi počasi bliska, da so ga s kmetijsko politiko polomili in skušajo popravljati, a še vedno na podlagi kolhozov in sovhozov, s katerimi držijo ruskega kmeta v sužnosti. Kakšen bralec bo rekel, da je beseda »sužnost« prehuda. A kako hočeš naznačiti razmere, v katerih živi ruski mužik? Kolhoznik in sovhoznik nimata osebne izkaznice, brez te pa ne dobiš danes nikjer ne stanovanja ne zaposlitve. Tudi uteči ni mogoče. Ali ni to sužnost? Sovjeti vabijo inozemske turiste v Rusijo, da prinesejo tuje valute in da jim pokažejo nekaj res veličastnih objektov, kot je n. pr. moskovska podzemna železnica, hotel »Ukrajina«, tudi par kolhozov, kjer sprejmejo evropske izletnike z godbo in plesi, napitki in zakuskami. A drugega ne smeš videti, kot samo to, kar oblast hoče pokazati. Zato pa se moraš držati uradnega vodstva in si ne smeš delati zapiskov, recimo o cenah in podobnem. Fotografirati smeš izrecno dovoljene predmete, ne pa dolgih kač pred trgovinami, ne žensk pri težkih stavbnih delih, ne tistih 6 m² površine, ki je v stanovanjih določena za posameznika. Ker so se italijanski izletniki iz Carpi skušali otresti te strogosti, so jim pri prehodu iz Rusije na Ogrsko napravili strogo preiskavo in jim — tudi komunistom — vse pobrali, kar je dišalo po kakšnem zapisku ali fotografiji. Industrial-

cu Borghiju, izdelovalcu gospodinjskih posebnih aparatov »IGNIS« v Carpi, so prepovedali organizirati nadaljnje izlete. Borghi je namreč sam plačal vse stroške za izletnike, ki so se pa morali obvezati po povratku odkritosrčno povedati, kar so videli. Kdor hoče zvedeti podrobnosti, naj si nabavi publikacijo »Tuttocarpi«, kjer so podrobna poročila, s slikami in izjavami udeležencev, tudi komunistov. Organizator je namreč skrbel, da so imeli komunisti med izletniki vseh strank relativno večino.

V navedeni publikaciji »Tuttocarpi« je mnogo govora tudi o kmetijstvu v Rusiji, na Poljskem, Češkoslovaškem in na Ogrskem. Sorazmerno najboljše je na Češkoslovaškem (vedno je ibla industrijsko zelo bogata), a tudi tam je videti mnogo manj kmetijskih strojev kot v Italiji. V ostalih državah, posebno na Poljskem in v Rusiji, pa je žalostno: žalostno glede cest in poljskih poti, glede stanovanjskih barak ali hat, glede obleke in vsega drugega, kar dela življenje znosljivo.

Zavoženo kmetijstvo

Vendar je težko določiti, kdo je s kmetijstvom bolj zavožil: ali ruski komunisti ali jugoslovanski posnemovalci. Zdi se, da je kmetijstvo v Jugoslaviji bolj zavoženo, ker je ponekod celo uničeno. Mnogo hiš je praznih, v premnogih so samo starejši, za delo prav malo sposobni ljudje, poslopja razpadajo, polja so slabo obdelana, živina je redka. Mlade kmečke delovne sile so se preselile v trgovinska in industrijska središča. To preseljevanje so komunisti podpirali, ker je bila njihova skrb predvsem industrija, ki se da planirati. Iz najboljših kmetijskih površin so začeli organizirati zadruge, pozneje pa državne kombinatne, farme, vzrejališča, pitališča, vse na veliko: saj drugače ne bi mogli dobiti 23 ton umetnih gnojil iz piščancev, če bi jih bilo v Zalogu pri Ljubljani manj kot 24.000. Če količkej zasleduješ jugoslovanske liste, lahko iztakneš marsikaj zanimivega: Blizu Ljubljane so uredili veliko prašičjo farmo. Kot poroča list »Socialno kmetijstvo in gozdarstvo«, so danes na tej farmi čudne razmere: Če hočejo voditi obrat tako, kot je bil zamišljen in urejen, bodo imeli v enem letu 100 milijonov izgube. Če pa ne bodo na obratu nisečar delali, bodo imeli izgube samo 10 milijonov, toliko kot je stalnih davatev. Torej bolje počivati. Vse to je posledica dejstva, da so najbrž znali urediti farmo, a niso preračunali ali oskrbeli »krmne baze«. Krma je predraga in zato taka izguba.

Izgube plačuje država

Zanimive podatke nam nudi mlekarstvo. Pustimo to, da so za razne stavbe nesmiselno potrošili stotine milijonov n. pr. v naši bližini v Kobaridu in v Tolminu. To je poglavje zase. Skandal pa je, kako so z mlekom izžemali in še izžemajo kmečkega proizvajalca. Poglejmo: V Sloveniji je nad 60 državnih farm, na katerih so izračunali, koliko jih stane liter mleka. Izračunali so, da je lastna cena na par farmah okoli 80 din za liter, na drugih okoli 100 din, potem 120 in 130, pa tudi 160 din za liter. Ker je bilo

mleko v podrobni prodaji po okoli 80 din, je umljivo, da so mnoge farme imele izgubo — navedenih 60 farm v Sloveniji nad 1200 milijonov dinarjev. Na take stvari pa so voditelji farm že navajeni, saj je izgubo redno plačala država, ki je dajala premije proizvajalcem mleka. Te premije pa so bile samo za »družbena podjetja«, ne pa za zasebnega živinorejca, ki je moral dati istočasno svoje mleko po 50 din. Naši ljudje tudi dobro vedo, kako ni mogel kmetovalec prodati svojega vina po 100 din, a so ga točili v gostinskih obratih po 400 din in še dražje. Navaden delavec si ni mogel privoščiti kozarca vina, kmet pa ni vedel kam z njim. Izkoriščanje! Enako in hujše je bilo pri živinoprometu, pri trgovini s sadjem itd.

Posledica take kmetijske politike so danes prazne kmetije, vprašanje socialne oskrbe starejših zapuščenin kmetov — kmetje še ne uživajo starostne penzije —, prazni hlevi, zanemarjeni sadovnjaki, med katerimi so tudi novi iz družbene lastnine itd. Da, tako daleč je prišla Slovenija, da je morala prejšnje mesece uvažati jabolka iz Švice, paradižnikove konzerve ni nikjer. Često manjka moka za polento, otrobi manjkajo stalno itd., itd.

Zavoženo pa ni samo kmetijstvo, zavožen je tudi večji del ostalega gospodarstva. Drugoga rezultata tudi ni moglo biti, če je pri imenovanju direktorjev za velika podjetja bila merodajna pripadnost stranki. — V največjo gospodarsko nesrečo se je razvila najvažnejša socialna pridobitev delovnega ljudstva, to je delavsko upravljanje podjetij. To je samo na sebi brez dvoma najslabše zamisel, a čas in razmere niso še dozorele za uresničitev te zamisli. Male poskuse bi smeli napraviti šele po globoki proučitvi objektivnih in subjektivnih pogojev, med katere spada tudi morala in solidarnostno prepričanje zaposlenih. Kjer samo kazenski zakon urejuje moralo, ne bo teklo gospodarstvo nikdar brezhibno. Predaleč bi vodilo, če bi hoteli navesti tudi samo nekaj bolj »debelih« primerov. Tako je v tovarni celuloze v Krškem pomanjkanje lesa in stroji večkrat stojijo. Nastajajo »izpadki dobička« za milijarde (že v tem letu za več kot 2 milijardi). Kdo je kriv? Razmere, dezorganizacija, kriminal.

Igranje s socializmom

S 1. julijem bi že morala steči reorganizacija gospodarstva. Pravijo, da bodo prepustili zasebnikom manjšo gostinsko obrt, malo trgovino in obrtništvo in da bodo začeli podpirati kmetijstvo. Računajo namreč, da se bodo kmečke vrste zopet zgostile, ker bodo odpustili iz industrije mnogo delovne sile, zlasti one, ki je prišla iz kmetijstva. Vsi ti in drugi ukrepi pa bodo malo pomagali, če se ne odstranijo tisti elementi, ki so vso to polomijo povzročili, ki so se igrali s socializmom na vasi, ki so zavajali in kvarili delavstvo z neurejenim delavskim upravljanjem podjetij, itd. Vse pohvale je vreden sindikalist Vukmanović, član Centralnega komiteja komunistov, ko je rekel: »Poglejmo si v oči in priznajmo si, da smo mi krivi. Preveč smo obljubljali.« Ta ima pogum tako govoriti, drugi pa niso tako odkritosrčni in si še vedno domišljajo, da so najbolj inteligentni, brihtni, dalekovidni, pravilno razsodni, pa čeprav nimajo ustrezne izobrazbe. Čas bi bil, da se umakne v pokoj večji del vodilnega sloja, ki je skozi dve desetletji tako imenitno znal voditi gospodarsko politiko Jugoslavije. Ing. J. R.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Te smernice se hoče novi odbor dosledno in zvesto držati. Zanj pomeni demokracija načelno enakopravnost vseh članov našega naroda. Naj bo gospod ali revež, izobražen ali neizobražen: vsi imajo enako pravico odločevati v našem javnem življenju. Vsak navet, vsak pameten predlog, naj pride od kod koli, se mora vpoštevati.

Nedeljena enota teh idej tvori narodni program primorskih Slovencev. Pozivamo vas, da se oklenete v teh burnih časih z vsem sr-

166.

Dr. E. BESEDNJAK

cem političnega društva Edinosti v Gorici in ne omagate v težkih dneh. Duh discipline, duh zvestobe, duh ljubezni naj nas strne v krepko enoto, kljubujočo vsem viharjem usode.

Odbor Političnega društva Edinosti v Gorici.

KORAK NAZAJ

Kakor je znano, je vpeljala fašistična vlada leta 1923. nov šolski zakon, ki obvezuje deca, da obiskuje šolo do petega razreda.

Ta zakon pomeni za staro Italijo korak naprej, za nas pa odločen korak nazaj. Zato so poslali učitelji gradiščanskega okraja v Rim resolucijo, ki se v glavnem glasi:

»Namen vlade, raztegniti šolsko dolžnost do petega razreda, je močno razburil učiteljski stan odrešenih krajev. Učitelji ugotavljajo sicer z živim veseljem, da bo s tem zakonom napravila ljudska šola starih pokrajin znaten korak naprej, toda žalostijo se ob misli, da bo naredila odrešena šola s tem znaten korak nazaj. Zato si dovoljujejo prositi narodno vlado, naj ohrani v teh krajih šolsko obveznost do 14. leta.«

NAŠE SREDNJE ŠOLE

Prefekt Pisenti in videmski župan sta bila pred nedavnim v Rimu in sta vplivala na vlado, da uredi v naši deželi šolsko vprašanje.

Župan iz Vidma je imel ob svojem povratku razgovor z urednikom Giornale di Udine, v katerem pravi da je potovanje v Rim rodilo uspeh. Glede srednje šole v Idriji pravi dobesedno:

Kakor veste, so bile slovenske srednje šole v Italiji zatrte. Prefekt Pisenti se je v Rimu zanimal, da bi stopili na mesto zatrtih šol drugi zavodi s specializiranim poukom, tako da bodo naši novi deželi v korist in se utrdijo vedno bolj močno vezi z veliko italijansko domovino.

35 UČENCEV V VSAK RAZRED

Po novem zakonu o srednjih šolah se ne sprejmejo na gimnazijo in realko vsi dijaki, ki so za to sposobni, temveč samo gotovo omejeno število učencev.

Tako bodo sprejeli v Gorici na srednje šole samo 35 dijakov v vsak razred. Kar jih je več, so izključeni. Kdo je tako srečen, da bo mogel študirati?

Zakon določa tri kategorije učencev. Kot prvi pridejo v poštev učenci, katerih starši imajo stalno bivališče v Gorici. Ti se v prvi vrsti vpišejo. Drugi pridejo na vrsto učenci, ki so nastanjeni v kakem dijaškem zavodu. Ako je še kak prostor na razpolago, pridejo kot tretji v poštev sinovi podeželskih staršev.

Med temi se sprejmejo le tisti, ki so najbolj sposobni, ostali se odklonijo. Ti morajo ostati doma.

POITALIJANČEVANJE LJUDSKIH ŠOL

Toda to ni še vse. Ministrski svet je razpravljal tudi o ljudskih šolah, ki so za naš

narod neprimerno važnejše od srednjih. Uradno poročilo govori tudi o poučevanju neitalijanskih jezikov v ljudskih šolah.

»S 4. členom novega načrta se postavlja pouk državnega (italijanskega) jezika na absolutno prvo mesto, katero mu gre, medtem ko se poučevanje drugih jezikov, ki so v rabi v nekaterih pokrajinah, omejuje na posebne ure.«

Kaj to pomeni? Da se bosta hrvatski in slovenski jezik, ki sta deželna jezika v Julijski krajini, poučevala le po nekaj ur. Mi smo ponovno poudarili v našem listu, da nima naše ljudstvo prav nič proti temu, da se v slovenskih in hrvatskih ljudskih šolah poučuje tudi italijanščina. Mi se držimo pregovora: »Kolikor jezikov znaš, toliko mož ve-
ljaš.«

Toda slovansko ljudstvo v Julijski Krajini je odločno proti temu, da bi njegovi otroci hodili v šolo pozabljati svoj materin jezik. Pri vseh narodih sveta velja načelo: poučuj otroka v materinem jeziku! Vse dosedanje delo Italijanov na šolskem polju nam je priča, da se tudi oni drže zase tega večnega pravila. Zakaj naj bi se ravno našim otrokom vzela ta pravica?

Ta vest je pretresla do dna duše naše ljudstvo in je vplivala na slovensko javnost, kakor prava narodna katastrofa. Poročilo, ki smo ga prejeli, pravi, da je ta novica izsilila prizadetim očetom, materam in otrokom solze v oči. V slovenskih družinah jočejo nad krivico, kateri ne morejo in ne morejo verjeti.

PROTEST DRŽAVNIH POSLANCEV

Okrajni šolski svet v Postojni je izdal proti slovenskim ljudskim šolam okrožnico, v kateri so zapisane zgodovinske besede:

»V ravnanje šolskih vodstev sporočamo, da mora biti od 1. oktobra dalje pouk vseh predmetov v prvem razredu ljudskih šol izključno italijanski. Pouk slovenskega jezika bo za otroke omenjenih razredov neobvezen.« (Dalje)

Slekel si je površnik, ki bi ga mogel ovirati v gibanju, stopil v umivalnico ter začel prisluskovati. In res: ničesar ni bilo slišati razen ropota drvečega vlaka. Tedaj je prijel za kljuki in z največjo previdnostjo počasi razmaknil obe krili vrat za nekaj palcev... Potem se je ustavil in poškilil v drugi oddelek.

Ni se mogel premagati, da bi ne vzkliknil od začudenja.

Tam je sedel John Vandeleur s kožuhovinasto popotno kapo na glavi, ki mu je pokrivala še ušesa in mu je ob monotonem drdranju vlaka tudi preprečevala, da bi slišal, kar se je dogajalo pred njim. Tako niti ni dvignil glave, ampak je popolnoma mirno nadaljeval čudno opravilo, v katero je bil zatopljen. V eni roki je držal rokav širokega površnika iz tjuljenje kože, v drugi pa nožič, s katerim je paral podlogo v rokavu: in iz nje se je vsipaval v škatlo za klobuk, ki jo je imel položeno med nogama na tleh, curek bleščečih draguljev.

Rolles je obstal kot okamenel in sledil z očmi čudnemu opravilu tega človeka. In videl je, da so bili diamanti povečini majhni in da so si bili po obliki in lesku zelo podobni.

Nenadno se je zazdelo, da se je diktatorju nekaj zataknilo pri njegovem opravilu; sklonil se je in si dal opraviti z obema rokama, dokler ni potegnil iz rokava visok diadem iz diamantov. Dvignil jo je kvišku, da bi ga lahko bolje opazoval, potem pa ga je položil k drugim diamantom v škatlo za klobuk.

Ta diadem je bil pravi sončni žarek za Rollesa. Takoj je prepoznal v njem del zaklada, ki ga je tisti potepuh ukradel Harry Hartleyu. Ni se bilo mogoče zmotiti: bil je prav takšen, kakor ga je opisal tisti policist v hiši Mr. Raeburna: v njem so bile zvezde iz rubinov z velikim smaragdov v sredini, pa tudi polmeseci in obeski v obliki kapelj in sestavljen je bil iz različnih kamnov; ravno to je napravljalo diadem Lady Vandeleurjeve tako dragocen.

Mr. Rolles je začutil veliko olajšanje. Diktator je bil torej prav tako zapleten v to zadevo kakor on in nobeden ne more

■ 23 ■

MAHARADŽOV DIAMANT

R. L. STEVENSON

Zgodba o mladem duhovniku

drugemu nič očitati. V prvem hipu svojega veselja je duhovnik globoko izdihnil od olajšanja, in ker je čutil doslej tako breme v prsih in je imel tako suho grlo od tiste dolge negotovosti, je moral ob svojem globokem izdihljaju nehote zakašljati.

Tedaj je Mr. Vandeleur dvignil oči. V njegovem obrazu se je odražala najmračnejša in smrtna strast: njegove izbuljene oči in viseča spodnja čeljust sta mu dajala izraz omamljenosti, ki je mejila na bes. Nagonsko je pokrtil škatlo za klobuk s površnikom in za hip sta se molče gledala. Bil je samo kratek hip, a je zadostoval Mr. Rollesu, ki je spadal med ljudi hitrih odločitev, da se je odločil za takojšnje in drzno dejanje. In čeprav je čutil, da igra v tistem hipu za življenje, je prvi pretrgal molk.

»Oprostite,« je rekel.

Diktator se je zdrznil.

»Kaj hočete,« je hripavo vprašal.

»Diamanti so moja strast,« je mirno odgovoril Rolles. »In zakaj bi se dva taka ljubitelja diamantov ne spoznala, ali ne? Tu pri sebi imam majhen dragulj, s katerim bi se morda lahko predstavil.«

In pri teh besedah je čisto mirno izvlekel tok in pokazal za hip diktatorju Maharadžov diament, nakar ga je spet vtaknil v žep.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Za evropske športne igre

Poleg olimpijskih iger so največje športne prireditve na svetu še kontinentalne igre, kot na primer, ameriške, azijske, afriške igre itd. Skoraj ne navadno pa je pri tem, da prav Evropa, ki je zibelka športa, nima svojih kontinentalnih iger.

Zdaj vendarle kaže, da bo kmalu tudi pri nas drugače v tem pogledu. Pobudo za organizacijo evropskih športnih iger so prevzeli Francozi. Takega bremena si niso nadeli prvič, saj so tudi olimpijske manifestacije plod prizadevanja njihovega barona Piera de Coubertaina.

Tajnik francoskega ministrstva za šport in mladino, znani alpinist Maurice Herzog, je povedal, da so francoski športni predstavniki že stopili v stik z nekaterimi drugimi državami ter začeli z razgovori o organizaciji takih iger. Doslej so se zlasti povoljno izrazili o francoski pobudi Nemci in vse kaže, da tudi drugod ni preveč nasprotnikov.

Teh ni mnogo iz še posebnega razloga: olimpijske igre postajajo čedalje večja prireditve, katere organizacija postaja zapletena ne le v ozkem okviru časa, v katerem se odvija, ampak tudi že v pripravljalni dobi. Zato so že pred časom padli predlogi, naj bi kontinentalne igre posameznih celin služile kot kvalifikacije za olimpijske igre in s tem olajšale olimpijsko organizacijsko stisko.

Ustanovitev celinskih tekmovanj — kjer bi seveda nastopali v vseh športih, kot na olimpijskih igrah — je danes že skoraj nujnost. Francozi menijo, da bomo lahko prvim evropskim igram

prisostvovali že leta 1967, to je čez dve leti. Ta čas je razmeroma dolg, vendar pa se organizatorjem verjetno ne bo zdel tak. Francozi so namreč sklenili predlagati, naj bi bile evropske igre odprte za amaterske in poklicne športnike. Ker pa mora za vsake kontinentalne igre dati svoj pristanek tudi Mednarodni olimpijski odbor in ker je znano njegovo nasprotovanje poklicnemu športu, lahko že pričakujemo določene težave in zapreke. In gledano skozi ta očala bodo imeli Francozi za prepričevanje olimpijskih velmož v času dveh let — zelo kratek rok.

S TRŽAŠKEGA

OBISK V GROČANI

Deželni odbornik za kmetijstvo dr. Comelli je v sredo na povabilo kmetovavcev iz Gročane obiskal tamkajšnje središče za vzrejalništvo živine sivorjave pasme. Spremljali so ga funkcionarji Kmetijskega nadzorništva, nekateri deželni svetovavci, med njimi dr. Škerk, dolinski župan Lovriha, voditelj dolinske svetovalske skupine Slov. skupnosti dr. Tul in predstavniki kmečkih organizacij.

Predstavniki gročanskih živinorejcev je deželnemu odborniku obrazložil pomen središča in njegove nadaljnje načrte ter cilje. Omenil je tudi potrebe središča in naprosil predstavnika dežele za zanimanje in pomoč. Deželni odbornik je živinorejcem čestital za dosedanje uspehe in obljubil, da bo dežela naredila vse, kar je v njeni pristojnosti, da se bo središče učinkovito razvilo.

Tu omenimo, da je deželni svetovavec Slov. skupnosti v zbornici že večkrat nastopil v korist podjetnih živinorejcev iz Gročane in med drugim zahteval, naj dežela učinkovito podpre podobne pobude, kar je deželna uprava sprejela kot priporočilo.

RAZDELITEV NAGRAD

V četrtek, 8. julija, so v restavraciji »Pri 7 palčkah« v Sesljanu razdelili nagrade in odlikovanja vinogradnikom iz devinsko-nabrežinske občine, ki so sodelovali na IV. razstavi in pokušnji krajevnih vin, ki jo je priredila nabrežinska občina. Poleg razstavljavcev so se slovesnosti udeležili župan Legiša, predsednik deželnega sveta in deželni odbornik za kmetijstvo, kmetijski nadzornik, predsednik pokrajinske turistične ustanove, občinski svetovalci in predstavniki kmečkih organizacij. V pozdravnem govoru je župan poudaril, da je razstava odlično uspela. Pohvalil je kakovost razstavljenih vin in se zahvalil vsem, ki so pomagali pri organizaciji prireditve, zlasti občinskim delavcem in tehnikom. Ob tej priložnosti pa je opozoril prisotne predstavnike oblasti na veliko škodo, ki sta jo zlasti kmetovalcem devinsko-nabrežinske občine povzročili zadnja nevihta in toča, ter jih je pozval, naj poskrbijo za pomoč.

Predsednik deželnega sveta in deželni odbornik za kmetijstvo sta zagotovila, da se bosta živo zanimala za vprašanje, svojo pomoč pa je obljubil tudi kmetijski nadzornik.

Sledila je razdelitev nagrad: Za belo vino je prejel prvo nagrado Danilo Radovič iz Nabrežine, druga nagrada pa je bila dodeljena Lambertu Pertotu, prav tako iz

Nabrežine. Za črna vina je bila prva nagrada dodeljena Francu Semecu iz Prečnika, druga nagrada pa Dušanu Radoviču iz Nabrežine. Vsi ostali razstavljalci so dobili diplome in manjše nagrade.

Vižovlje:

PREZGODNJA SMRT

Na avtomobilski cesti v bližini restavracije »Pri 7 palčkah« se je v ponedeljek navidezno laže ponesrečil 26-letni Ludvik Žužek iz Vižovelj. Ko se je s svojim avtom peljal po cesti, je iz nepojasnjenih vzrokov iznenada zgubil oblast nad krmilom in treščil v obcestni zid. Pri tem se je laže ranil in tudi opeknel, ker se je ob trčenju vnelo gorivo. Odpeljali so ga v tržaško bolnišnico, kjer so mu napovedali le nekaj dni zdravljenja, toda čez nekaj ur je mladeniču odpovedalo srce.

Pokojnik je bil miren in priden fant, po poklicu pek, ter so ga vsi radi imeli. Naj v miru počiva. Staršem in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

IZIDI UČITELJSKIH MATUR

Na slovenskem učiteljskem v Trstu je zaključila izpitna komisija svoje delo v ponedeljek dopoldne, ko je izpostavila preglednico uspehov. Maturo je polagalo 13 kandidatov in kandidatinj; od teh 5 iz Gorice.

V poletnem roku so proglašeni za usposobljene en kandidat, Vojko Devet, in tri kandidatince: Marija Brce, Mileva Martellani in Roza Vatta. Popravne izpite v jeseni ima 5 kandidatov, odklonjeni so pa štirje.

Izpitni komisiji je predsedoval profesor padovanske univerze Arturo Cronia.

DELOVANJE »ODBORA ZA POMOČ RAZLAŠČENCEM«

»Odbor za pomoč razlaščencem in oškodovancem« obvešča lastnike zemljišč, na katerih bodo zgradili izhodiščne naftovodne naprave ali po katerih bodo napeljali naftovodne cevi, da je njegov urad v ul. Macchiavelli 22/II. v Trstu odprt vsak delavnik od 11. do 12.30.

Omenjeni odbor se je v sredo sestal s prizadetimi lastniki v Zgoniku, danes je bil podoben sestanek v Velikem Repnu, jutri (petek, 16. t. m.) bo ob 20.30 sestanek v kinodvorani v Dolini, v soboto, ob 20.30 pa v Nabrežini.

Nekaj za smeh

Razlika

Tine in Tone sta se ga že malo nabrala.
»Povej, ljubi prijatelj, kaj imaš rajši: ženske ali vino, hik?«
»Tako ti povem, odvisno je od vina, hik!«

Bikinke

Bikinke so izumile ženske, da se varujejo mraza. Ogrevajo pa tudi moške. Velika prednost tega izuma je, da lahko vsakdo, kdor ima vsaj en meter blaga na zalogi, že odpre tovarno za bikinke. Te bikinke niso drage, lahko pa drago stanejo moške, ki preveč buljijo vanje. Njihov daljnji sorodnik — strip-tease — je že popolnejše odkritje.

Razgovor med Američani

»Ne verjamem, da bi bili na Marsu ljudje! Saj nas Američanov še niso prosili za posojilo!«

Leni Jakec

»Mama ima mogoče prav, ko trdi, da delo do slej ni še nikomur škodovalo. Ampak zakaj bi moral biti prav jaz tisti prvi?«

Hokejsko svetovno prvenstvo v Ljubljani

Marca leta 1966 bo Ljubljana spet v središču svetnega zanimanja. Svetovno prvenstvo v hokeju na ledu bo prvo vrstna prireditev za vse, ki jih zanimajo dinamični športi in ki ljubijo »puck« na ledeni ploskvi.

Za skupine »A« in »B« je veliko zanimanja, na pa še gotovo, ali bodo izvedli prvenstvo tudi v »C« skupini. Znano je, da je zadnji rok za prijave 15. januar 1966. Ljubljancem in vsi športniki sploh pričakujejo nastop vseh najboljših hokejskih moštev. Upajo, da bo igrala tudi Kanada, ki sicer v zadnjih letih na amaterskem področju ni dosegla največjih uspehov. Vse kaže, da bo Kanada v Ljubljani zastopana z močnejšo ekipo, ker so o tej zadevi razpravljali celo v kanadškem parlamentu.

Sedež prvenstva bo v Ljubljani, čeprav bodo odigrali nekatere tekme tudi v drugih mestih. Po že določenem sporedu tekem bodo veliki »štirje«: Sovjetska zveza, Češka, Švedska in Kanada igrali semo v Ljubljani in to v novi tivolski športni dvorani, ki bo takrat lahko sprejela okoli 12.000 gledavcev. Vsa moštva bodo imela tako enake pogoje za nastop: led, zrak, svetlobo ter občinstvo. V Zagrebu je predvidenih nekaj tekem skupine »A«. Prav tako na Jesenicah, kjer bodo pokazali svoje sposobnosti Nemci, Finci, Norvežani, Američani in še kdo drugi. V Celju pa bo sedež »C« skupine, seveda če bo dovolj prijav.

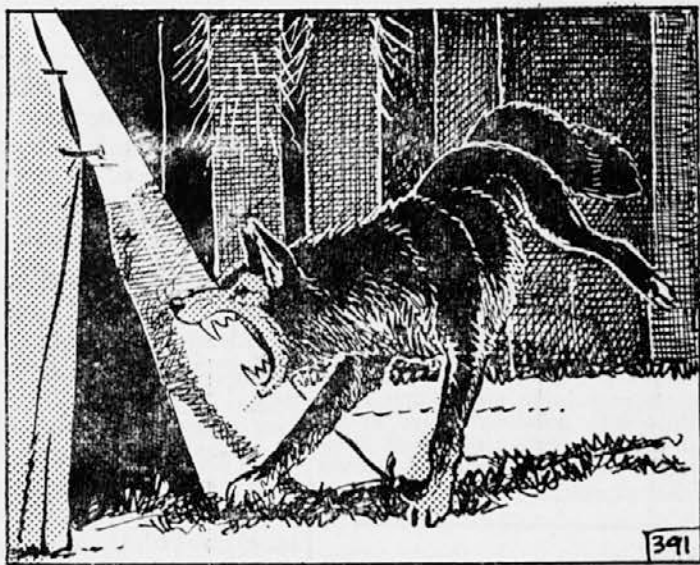
Pri »Kompasu« v Ljubljani so izdelali poseben načrt za sprejem številnih gledavcev in po vsej verjetnosti bodo takrat zasedeni vsi hoteli tako v Ljubljani kot v okolici. Vse ceste bodo v primeru snega plužene, tako da ne bo nobenega zastoja.

Največ gledavcev bo lahko sprejela dvorana v Ljubljani (12.000). Nova zagrebška dvorana, ki še ni končana, bo sprejela 11-12.000 ljubiteljev hokeja. Na Jesenicah bo prostora za 8.000 gledavcev, v Celju pa si bo lahko ogledalo tekme 7.000 ljudi.

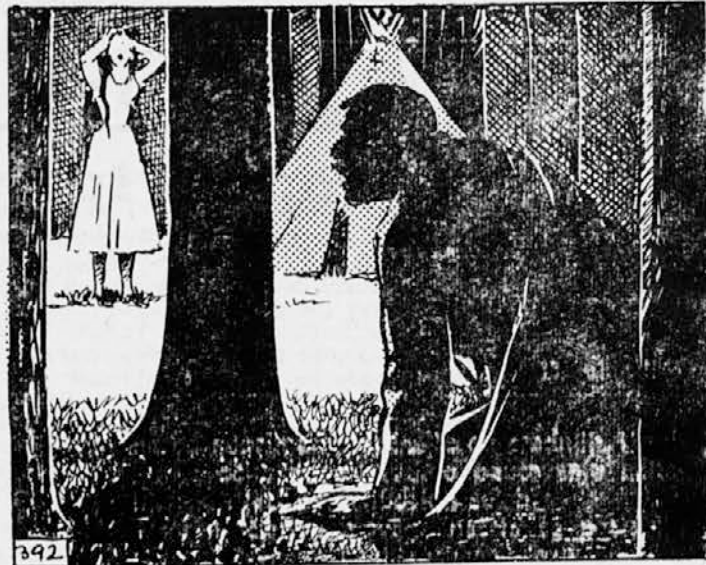
VPISOVANJE V DRŽ. SREDNJO SOLO V DOLINI

Ravnateljstvo slovenske srednje šole v Dolini sporoča, da se je že pričelo vpisovanje v prvi razred za dijake, ki so v poletnem roku zaključili 5. razred osnovne šole, in se bo zaključilo 25. julija.

Hkrati sporoča, da se je pričelo in bo trajalo do 25. septembra tudi vpisovanje v 2. in 3. razred.

391. Planil je kvišku in obstal kot ukopan. Tiho je renčal in pokazal vrsto ostrih zob. McTaggart je izginil v šotor. Izpod platnene strehe je zaslišal Baree pridušene šume, začudeni klic prebujajoče se Nepees in trenutek zatem njen pridušeni, prestrašeni krič. V istem trenutku je planil izpod dreves proti šotoru z grozljivim renčanjem.

392. Jim Carvel se je v snu nemirno obračal. Prebudili so ga nenavadni glasovi in sprva se mu je zdelo, da sanja. Sedel je in se skušal predramiti. Ko je pogledal proti šotoru, je s krikom planil kvišku in stekel k Nepees, ki je stala sredi jase in v strahu iztegovala roke proti njemu: »Gospod Jim, gospod Jim, o, Jim!«

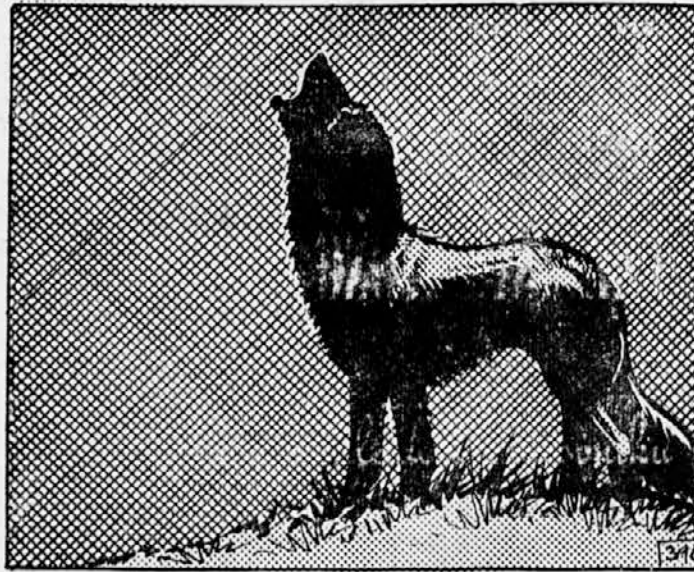
393. Iz šotora je Jim Carvel zaslišal McTaggartovo stokanje in Bareejevo renčanje. Objel je Vitko vrbo, kot da bi jo hotel z golimi rokami zavarovati pred nevarnostjo. Sklonila je glavo na njegovo ramo in zajokala: »Jim, v šotoru je! Ta zverina, McTaggart, je že prišel. V šotoru je in tudi Baree je tam! Kaj se bo zgodilo? Pomagaj!«

394. Jim je takoj spoznal, kaj se dogaja. Dvignil je Nepees v naročje in jo odnesel daleč proč, pod drevesa, da ne bi več poslušala strašnega hropenja, ki se je slišalo iz šotora. Položil jo je na travo in stopil po svojo puško. Pogledal je v šotor in se obrnil z bledim obrazom. Odšel je k Nepees, jo resno pogledal in ji položil roke okrog vratu.

395. »Mrtev je, Nepees,« je dejal. »Baree ga je ubil.« Potem se je sklonil k njej in ji začel v uho šepetati načrte za njuno skupno življenje: »Nihče ne bo tega izvedel, draga! Zakopal ga bom in požgal šotor. Jutri pa pojdeva v mesto, vrnila se bova kot mož in žena in zgradila nov dom na pogorišču. Saj želiš tako, draga moja?«

396. »Želim, Jim, rada te imam!« mu je s tihim, ganjenim glasom odgovorila. Tišino, ki je oba objela, je presekalo ponosno, zmagovalno Bareejevo lajanje. Dvigalo se je k zvezdam, odmevalo nad krošnjami dreves in oznanjalo samozvestno pesem pravičnega maščevanja. Ko je prenehalo, sta Jim in Nepees prisluhnili bližajočim se Bareejevim stopinjam.